

## چکیده معرفی گوسفند افشاری

چکیده:

گوسفند افشاری که یکی از منابع مهم ژنتیکی در بخش گوسفندان کشور بوده و صفات و خصوصیات تولیدی بالقوه با ارزشی را دارا می باشد، تاکنون مورد بررسی دقیق کارشناسی قرار نگرفته است. و لذا کمتر منبعی را در بین ادبیات پرورش گوسفند میتوان پیدا کرد که خصوصیات فنوتیپی این نژاد را مورد بررسی و تحلیل قرار داده باشد.

گوسفند افشاری در وسعتی قریب به 20000 کیلومتر مربع در بین استان زنجان و قسمتی از استانهای آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی و کردستان پراکنده است. بیشترین جمعیت و منطقه اصلی پراکنش گوسفند افشاری در استان زنجان قرار گرفته است که شامل 65% از جمعیت گوسفندان استان و بالغ بر یک میلیون رأس در منطقه پراکنش می باشد. در داخل استان زنجان نیز شهرستان ماهنشان دارای بیشترین تعداد از این جمعیت است.

خصوصیات فنوتیپی گوسفند افشاری:

- رنگ غالب در گوسفند ان بالغ قهوه ای متمایل به قرمز یکدست، بدون لکه با دامنه تغییرات از قهوه ای روشن تا قهوه ای تیره متمایل به سیاه می باشد و رنگ بدن بره ها در بدو تولد قهوه ای متمایل به سیاه بوده و به تدریج با افزایش سن رنگ بدن روشن تر می گردد.

- شکل عمومی گوشها به صورت افتاده و بزرگ بوده، لیکن گوسفند افشاری نیم گوش و بدون گوش نیز در بین این جمعیت دیده می شود.

- چشمها از نگاه جانبی برجسته به نظر میرسند و رنگ غالب چشمها به رنگ قهوه ای متمایل به قرمز براق می باشد.

- قوچ و میش هر دو فاقد شاخ می باشند.

- در روی بینی قوچها اکثرا انحنای وجود دارد و در میشها صاف یا دارای انحنای کمی است.

- گردن در قوچها قوی و ضخیم بوده و در میشها دراز و نازک می باشد.

- دنبه در گوسفند افشاری دولپی بوده و به صورت سفره ای و پهن می باشد. گوسفند افشاری جزو گوسفندان سنگین دنبه کشور محسوب می گردد. دنبه در این حیوان معمولا دارای شیب خاصی است که از ناحیه کمر حیوان شروع می شود و حالت افتادگی را به دنبه می دهد. دنبه در این نژاد بعضا تا پائینتر از مفصل خرگوشی نیز می رسد ولی غالبا بالای مفصل خرگوشی قرار دارد.

- دنبالچه پوشیده از پشم و بدون ذخیره چربی بوده و برجستگی دنبالچه از نمای جانبی چندان قابل مشاهده نیست. دنبالچه ممکن است گاهی درازتر از دنبه باشد.

- گوسفند افشاری جزء گوسفندان بلند قد محسوب می گردد. و دست و پای از ظرافت خاصی برخوردار است که حیوان را قادر به راه پیمایی در کوهستان و مناطق سنگلاخی می نماید.

- قوچ و میش هر دو فاقد منگوله می باشند. ولی وارپته قزل افشار دارای منگوله می باشد.

- سطح پشت، گردن، دنبه و دنبالچه در این حیوان غالبا پوشیده از پشم بوده، لیکن زیر گردن، زیر شکم، دست و پا و صورت فاقد پشم است و از موهای زبری که رنگ آنها تیره تر از رنگ پشم حیوان است پوشیده شده است. از نظر کمیت و کیفیت پشم در مقایسه با سایر گوسفندان بومی استان، متفاوت و از نظر ظرافت الیاف با گوسفندان مغانی، قزل و بختیاری مشابه بوده و دارای پشم ضخیمی می باشد که در صنعت قالی بافی استان از آن استفاده می گردد.

انواع وارپته های گوسفند افشاری:

وارپته قزل افشار

لفظ قزل به معنی قرمز سیر متمایل به قهوه ای می باشد. گوسفند قزل وارپته ای از نژاد افشاری است که محل اصلی پراکنش آن استانهای آذربایجان غربی و شرقی است. ولی در میان گله های موجود در استان زنجان نیز یافت می شود. این گوسفند دارای سری نسبتا بزرگتر از نژاد اصلی افشاری بوده و همچنین دارای پشمها ضخیم تر و کم پشت ترمی باشد. رنگ موی صورت و دست و پا قهوه ای تیره تا متمایل به سیاه بوده و دارای دنبالچه است که در ابتدا قلبی شکل بوده و پر از چربی می باشد. پشمهای روی دنبه و

زیر شکم و زیر گردن معمولاً ریخته و قابل استفاده نیستند. این وارپته قدری سنگینتر از نژاد اصلی است . نوعی از این وارپته که رنگ آن تیره بوده و به سیاهی گرایش دارد، بنام قره قزل معروف است . در این نوع از گوسفندان گاهی پشم عمده قسمتهای بدن ریخته و فقط مقدار کمی در منطقه پشتی حیوان باقی می ماند. دنبه معمولاً پائینتر از مفصل خرگوشی قرار دارد .

وارپته قاشقا افشار

وارپته ای از نژاد افشاری بوده که تقریباً تمامی خصوصیات این نژاد را داراست . لیکن روی پیشانی آن لکه سفیدی موجود است . این گوسفند را به وفور می توان در بین گله های افشاری پیدا نمود .

وارپته قمر افشار

این وارپته تقریباً تمامی خصوصیات این نژاد را داراست. تنها تفاوت این وارپته با نژاد اصلی افشاری در رنگ پشم آن است که رنگی تقریباً متمایل به خاکستری دارد .

وارپته آق افشار

در این وارپته کل رنگ بدن سفید یک دست بدون لکه می باشد . البته فراوانی این وارپته کم می باشد. و برخی اعتقاد دارند که این رنگ حاصل انتقال ژن مغلوب آلبینیسم می باشد ، که البته نیاز به تحقیق دارد .

ویژگیهای گوسفند افشاری :

گستردهگی وسیع و طبیعی گوسفند نژاد افشاری در سطح چهار استان زنجان ، آذربایجان شرقی ، آذربایجان غربی و کردستان معلول خصوصیات و ویژگیهای خاص این نژاد می باشد که اهم آنها بطور خلاصه عبارتند از :

سرعت رشد بالای این نژاد بطوریکه جزء اولین گروه گوسفندان گوشتی و هم ردیف گوسفندان لری بختیاری ، ماکوئی و مغانی قرار گرفته است .

تولید شیر خوب و پرچرب این گوسفند که بیشتر به مصرف تهیه انواع لبنیات و فرآورده های آن می رسد، باعث شده است که جزء گوسفندان دو منظوره گوشتی - شیری نیز تقسیم بندی شود .

سازگاری و عادت پذیری آن با شرایط آب و هوایی مناطق سردسیر.

قدرت راه پیمایی و کوه پیمایی خوب این نژاد بطوریکه قادر است فاصله 100 کیلومتری بین بیلاق و قشلاق را به راحتی طی نماید .

با لا بودن نسبی دو قلوزایی این نژاد نسبت به سایر نژادهای گوسفند استان زنجان و کشور .

مقاومت گوسفند افشاری در مقابل امراض انگلی داخلی و خارجی .

بالا بودن ضریب تبدیل و داشتن بازده اقتصادی مطلوب .

منابع :

1- سعادت نوری - م - ، سیاه منصور - ص - 1368 ، اصول نگهداری و پرورش گوسفند ، ( تألیف ) ، انتشارات اشرفی.

2- حسینیون - م - ، حجازی - م - ، نادعلیان - م - 1369 ، بیماریهای گوسفند ، ( ترجمه ) ، انتشارات چهار.

3 - گزارش اقتصادی ، اجتماعی استان زنجان - 1377 ، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان زنجان.

4- پیشنهاد زاده - م - 1376 ، خصوصیات رفتاری گوسفند ، معاونت امور دام

راسخ افشار - م - ، ایلا - ن - ، طاهری - ا - ، فاطمی - ج - 1375 ، طرح اصلاح نژاد گوسفند و بز ، معاونت امور دام.

5- بررسی خصوصیات فنوتیپی گوسفند افشاری و مناطق پراکنش آن - 1375 ، سازمان جهاد سازندگی استان زنجان

6- گوسفند افشاری - 1375 ، سازمان جهاد سازندگی استان زنجان.

7- توکلیان - ج - 1378 ، ذخایر ژنتیکی دام و طیور بومی ایران ، موسسه تحقیقات علوم دامی کشور.

8- جلالی - م - اسکندری نسب - پ - امانلو - ح - 1375 ، بررسی تاثیر سطوح مختلف انرژی و پروتئین بر کیفیت لاشه بره های افشاری - دانشگاه زنجان .

9 - اداره پرورش و اصلاح نژاد دام - 1377 - عملکرد ده ساله طرح بهبود مدیریت و اصلاح نژاد قوچ افشاری- معاونت امور دام سازمان جهاد سازندگی استان زنجان .

- 10 - اطلس ملي ايران ( دامپروري ) - 1378 - سازمان مديريت و برنامه ريزي , سازمان نقشه برداري  
کشور
- 11 - عصفوري - ر - 1995 , مارکرهاي ژنتيکي گوسفندان ايران - پايان نامه دکترای تخصص